

هفت باور اشتباه در مورد رویت هلال ماه

حرف و حدیث‌های زیادی در مورد ماه رمضان و تفاوت این ماه با دیگر ماه‌های قمری بین مردم رواج پیدا کرده که اغلب آن‌ها نادرست است. پاسخ علمی به 7 باور نادرست مشهور را بخوانید.

حرف و حدیث‌های زیادی در مورد ماه رمضان و تفاوت این ماه با دیگر ماه‌های قمری بین مردم رواج پیدا کرده که اغلب آن‌ها نادرست است. پاسخ علمی به 7 باور نادرست مشهور را بخوانید.

1- آیا ماه رمضان همیشه 29 روزه است؟

ماه قمری که برابر دوره هلالی (فاصله زمانی وقوع دو هلال کاملاً یکسان) است، به طور متوسط 29.53 روز طول می‌کشد. اما از آن‌جا که تعداد روزهای ماه در تقویم باید عددی صحیح باشد، بنابراین ماه قمری یا 29 روزه است و یا 30 روزه. در کشورهای اسلامی، طول ماه‌های قمری بر اساس معیارهای نجومی پیش‌بینی می‌شود و طول یک ماه در یک سال ارتباطی به سال‌های دیگر ندارد. بنابراین ماه رمضان می‌تواند مثل هر ماه دیگری 29 یا 30 روزه باشد.

2- آیا اگر ماه شعبان 30 روزه باشد، ماه بعد (رمضان) 29 روزه خواهد بود؟

خیر. مدت هر ماه قمری مستقل از ماه قبل است. محاسبات نشان می‌دهد ماه قمری می‌تواند تا 3 ماه متوالی 29 روزه یا تا 4 ماه متوالی 30 روزه باشد.

3- چرا با اینکه مقارنه ماه و خورشید اتفاق افتاده، هنوز اول ماه اعلام نشده است؟

مقارنه ماه و خورشید معیار ماه نجومی است. اما معیار شرعی آغاز ماه قمری، رویت هلال است. طبق محاسبات نجومی، در بهترین وضعیت جوی هم تا چندین ساعت بعد از مقارنه امکان تشکیل هلال وجود ندارد، چراکه خورشید هنوز از پشت رشته‌کوه‌های لبه ماه طلوع نکرده تا نور بر سطح ماه بتابد و هلال تشکیل شود. به همین دلیل حتی با تلسکوپ هم نمی‌توان ماه را مشاهده کرد.

4- آیا همیشه شروع ماه قمری (مثلاً رمضان یا شوال) در ایران بعد از عربستان است؟

شروع ماه قمری در هر نقطه‌ای بستگی به مشخصه‌های نجومی در آن کشور و البته ملاک شرعی فقهای آنجا دارد. بنابراین ممکن است شروع ماه در ایران و عربستان یکی باشد (مثل ماه رمضان امسال) یا متفاوت باشد. توجه داشته باشید که بروز 1 روز اختلاف در سطح زمین کاملاً طبیعی است، ضمن این‌که اگر به نقشه رویت‌پذیری هلال ماه توجه کنید، الگوی هذلولی شکل رویت‌پذیری ماه نشان می‌دهد نمی‌توان حکم قطعی و همیشگی در مورد رویت‌پذیری هلال ماه بر اساس موقعیت جغرافیایی صادر کرد.

5- چرا کشورهای غربی ما (مثل ترکیه و آذربایجان) و همین‌طور شرق ایران (مثل افغانستان و اندونزی) عید فطر را اعلام کردند ولی هلال در ایران دیده نشده است؟!

معمولاً برخی کشورهای همسایه از کشورهای دیگر (مثل عربستان) تبعیت می‌کنند و این به معنی رویت هلال در آن کشورها نیست. ضمن آن‌که ممکن است به دلیل گزارش‌های اشتباه رویت هلال، آغاز ماه به اشتباه اعلام شده باشد. آمارها نشان می‌دهد 15 درصد از افرادی که به استهلال می‌پردازند، دچار توهم رویت می‌شوند و گزارش اشتباه ارسال می‌کنند. یعنی اگر مثلاً 1000 نفر برای استهلال اقدام کرده‌اند، از نظر آماری باید بیش از 150 نفر گزارش رویت ارسال کنند تا مطمئن شویم گزارش‌ها درست است. اگر 1000 نفر به استهلال اقدام کرده باشند و تعداد انگشت‌شماری گزارش رویت ارسال شده باشد، از نظر آماری جزو خطای توهم رویت محسوب می‌شود.

6- چرا مشکلات آغاز و پایان ماه قمری فقط برای ماه رمضان اتفاق می‌افتد و در دیگر ماه‌های قمری تغییری اتفاق نمی‌افتد؟

ستاد استهلال دفتر مقام معظم رهبری و گروه‌های رصدی در آغاز و پایان تمام 12 ماه قمری سال فعال هستند و به رصد هلال اقدام می‌کنند. البته گروه‌های مجهز در ماه‌هایی اعزام می‌شوند که هلال دشوار یا بحرانی است.

اما دلیل آن‌که تغییرات احتمالی در آغاز و پایان ماه قمری بیشتر در مورد ماه رمضان رسانه‌ای می‌شود، به دو عامل برمی‌گردد؛ نخست این‌که قبل از تاسیس مرکز تقویم موسسه ژئوفیزیک دانشگاه تهران، معیارهای دقیق برای تعیین آغاز و پایان ماه قمری در تقویم وجود نداشت و به همین دلیل در بعضی موارد تقویم با رصدها مغایرت داشت. اما دلیل دوم، این است که برای آغاز و پایان ماه رمضان، گروه زیادی از مردم عادی نیز به استهلال اقدام می‌کنند و همان‌طور که در سوال 6 اشاره شد، تعداد گزارش‌های اشتباه بسیار

افزایش می‌یابد. در سال‌های اخیر، مشکل مشابهی در برخی کشورهای همسایه باعث برخی اشتباه‌ها در آغاز و پایان ماه‌های قمری شده است.

ذکر این نکته هم الزامی است که در سال‌های گذشته مواردی بوده که پیش‌بینی آغاز ماه قمری با رصد هلال بحرانی تغییر کرده و در نتیجه تقویم هم تغییر یافته است.

7- ضخیم بودن هلال ماه در شب دو یا سوم ماه می‌تواند دلیلی بر شروع اشتباه اول ماه باشد؟
خیر. ماه نزدیک‌ترین جرم سماوی به زمین است و در طی یک شبانه‌روز با سرعت زاویه‌ای زیادی جابه‌جا می‌شود، به همین دلیل به سرعت از خورشید فاصله می‌گیرد و بر ضخامت بخش روشن آن افزوده می‌شود. ضمن آنکه مدار ماه به دور زمین بیضوی است و این جابه‌جایی در زمان‌های مختلف یکسان نخواهد بود. بنابراین با نگاه بصری به ماه به دقت نمی‌توان تعیین کرد که شب چندم ماه قمری است.